VIIKONVAIHDE

PERJANTAIVIERAS

Kosmisessa sukukokouksessa

”Kuismat ovat tulleet Afrikasta Siperian kautta Suomeen...”

Lause on irrotettu sukuseuramme kunniapuheenjohtajan sukuselvityksestä. Se toki sanottiin leikillisesti, mutta yhtä kaikki se on myös totta. Dna-tutkimus voi yleispiirtein sanoa tällaisiakin asioita.

Entä miten dna-tutkimus tehtiin? Sellaisenhan voi teettää kuka tahansa, jos rahaa riittää. Tämän teetti isättömänä kasvanut kaveri, joka halusi tietää kuka hänen isänsä oikein oli. Äitinsä asiaa ei koskaan kertonut. Hän sai vihjeitä äitinsä entisiltä naapureilta ja varmisti asian dna-tutkimuksella. Isäksi varmistui muuan Kuisma ja siitä lähtien isästään selvyyteen päässyt mies on ollut Kuisman sukuseuran aktiiveja.

Sukututkimuksessaan sukuseura on päässyt 1500-luvulle. Tällä hetkellä esi-isiä on seitsemän kappaletta ja tiettävästi kaikki Kannaksen Kuismat ovat sukua keskenään. Kuisma-sukunimisiä on Suomessa noin 6 000 henkeä. Ja sukututkimus-cd:llä on tiedot 160 000 esi-isästä. Tiettävästi se on tällä hetkellä suurin sukututkimustiedosto Suomessa. Keskikokoinen talonpoikaissuku, ei suuri eikä pieni.

Se kiinnostavin esi-isä oli Jääskestä ja ratsasti talonpoikaislipustossa Ruotsin puolella.

Nimi Kuisma on ortodoksinen ristimänimi, siis Kosmas. Katolisena versiona Cosmos, Cosimo. Josta nimestä on liuta muunnelmia: Kosma, Kuosma, Kuzmin, Kuismin, Kuismanen ja Kuismala. Voi sanoa, että erityisen kosmista sukua tämä porukka. Ja kuten sanasta kosmos voitte päätellä, järkeen ja järjestykseen nimi liittyy.

Yllytän yleisemmin: käykää ihmeessä sukukokouksissa! Niissä on hyvä ruoka, mukava tunnelma ja kiinnostavaa ohjelmaa. Niissä tapaa kiinnostavia ihmisiä ja taustalla on hyväntahtoinen yhteenkuuluvaisuuden etiketti. Suvussa kuin suvussa on jäseniä, jotka pystyvät ilman suurta laskua esittävän taiteen tai tutkimuksen puolelta upeisiin suorituksiin.

Kiinnostavaa on myös nähdä, miten yhteiset sukupiirteet, erityisesti kallon muoto ja kasvonpiirteet varioivat. Jotain yhteistä useimmissa on, mutta liukuvalla tavalla. Näkyy se kuuluisa Familienähnlichkeit. Ja koska monella on puoliso mukana, näkyy myös yhteinen avionäkö. Eli se seikka, että puolisot pitemmän päälle alkavat muistuttaa ulkonäöltäänkin toisiaan.

Sukuseuran hallituksessa jokaisella jäsenellä on tietty rooli. On karismaattinen johtaja, tietotekniikkaguru, tutkija, suhdetoimintamies, seremoniamestari, talousosaaja, suvun viisas ja mitä kaikkia tarvitaankaan. Toiminnan tavoitetaso ei sopivalla korkeudella: sukujuhlat, sukukirjat, matkat, nettisivusto.

Monella sukuseuralla on isännänviiri. Itse liehutan sitä lipputangossa juhannuksesta elokuun loppuun.

Isovanhempiensa kautta jokainen kuuluu tosiasiassa neljään sukuun. Yleensä sukujuuret sitten hajoavat eri puolelle Suomea. Voit vertailla neljää erilaista tapaa toimia, puhua ja muistaa. Sukuseuran yhtenä ideana on muistaminen, yleisen oivaltaminen yksilöiden historioiden kautta.

Tästäkin jäi mieleen juhlapuhujan kertoma tilanne, jossa nuoret naiset itkivät pakatessaan tavaroita, kun oli viimeisen kerran lähtö Karjalasta.

”Ei itketä nyt, itketään sitten kun on tosi paikka”, sanoi siihen talon vanha emäntä.

JUHA KUISMA on kylien liiketoiminta-asiamies.

PAIKANNIMI KERTOO

Keihäänheitolla pitkät perinteet

Suomalainen keihäänheitto näkyi olympialaisissa, mutta se näkyy myös nimistössä.

Tutkija **Jouko Vahtola** yhdistää Tornion nimen kadonneeseen sanaan tornio, joka merkitsee keihästä tai asetta. Näillä aseilla hämäläiset olisivat metsästäneet tuhat vuotta sitten.

Varsinaissuomalaisen Otajärven taustaa on selitetty piikkiä tai keihästä merkitsevällä sanalla ota. Keihäällä on kenties pyydystetty kalaa. Nimeäjällä on voinut olla mielessä myös järven muoto, sillä Otajärven eteläosa muistuttaa keihään kärkeä.

Myös jousiammunnalla on pitkät perinteet, vaikka olympialaisissa ei nähty suomalaisia jousiampujia.

Jout-alkuisista nimistä osa palautuu joutseneen, osa sanaan joutsi, jota vastaa yleiskielessä jousi. Monet joutnimistä ovat hämäläisten eränkävijöiden antamia.

Jousi on kuvattu Joutsan vaakunan lisäksi muun muassa Mikkelin, Kuopion ja Savonlinnan vaakunoihin. Lempäälän vaakunassa komeilee varsijousi.

Ihmisen keksimistä laitteista jousi on vanhimpia. Niin tavallista oli jousella ampuminen, että jo antiikin ihmiset näkivät yötaivaalla sekä Jousimiehen että Nuolen.

Jotkut kielentutkijat ovat yhdistäneet jousimetsästykseen keskisuomalaisen järven nimeltä Kynsivesi. Sanalla kynsi on tarkoitettu riistaa tai riistaeläintä.

Kynnelle kykenevä oli sellainen, joka kykeni virittämään jousen ja ampumaan eläimen.

TOPI LINJAMA

Komedian taitaja muutti maalle

Kirjailija Heikki Luoma on maalaiskomedian kirjoittajana miljoonien tv-katsojien ehdoton suosikki. Monet näytelmien huijarit ja hunsvotit ovat seikkailleet myös kirjailijan oman elämän näyttämöllä.

KIMMO HAIMI

Puolentoista hehtaarin tontilla riittää raivaajahenkiselle kirjailijalle töitä. ”Täällä saan muokata omaa elintilaa.”

JOKIOINEN (MT)

”Ei minusta koskaan tullut kaupunkilaista”, kirjailija **Heikki Luoma** vakuuttaa honkaisen omakotitalonsa kahvipöydässä. Ei vaikka Kyyjärveltä lähtenyt maalaispoika ehti asua neljä vuosikymmentä Lahdessa.

Nyt Luoma asuu **Pirjo**-vaimonsa kanssa viidettä vuotta Jokioisissa, keskellä peltoja ja metsiä.

”Tänä aamuna mietin juuri, miten ärsyttävää on, kun sanotaan keskellä ei mitään. Täällä on vaikka mitä näkemistä ja kokemista, luonto muuttuu koko ajan. Peura juoksee pellolla ja kantarelleja poimitaan ihan vierestä.”

”Ihminenhän kokee sen mitä pystyy näkemään.”

Kyläläiset olivat ennestään tuttuja paikkakunnalla, josta puoliso on kotoisin.

Kirjailijan omiakin sukulaisia asuu seudulla, jonne äidin puoleista sukua tuli välirauhan aikana evakkoon Valkjärveltä.

Valkjärveläiset siirrettiin pian karummille maille Keski-Suomeen ja Muolaan väki sai jäädä.

”Muolaan suuri poika, ministeri **Eemil Luukka** piti tietenkin omiensa puolta.”

Maaseudun tappioita

Maallemuuttaja on tuotteliaan uransa aikana puhunut usein maaseudun puolesta. Maalaiskomediatkin ovat osa tätä puhetta, jota omat kokemukset raamittavat.

Luomaa hirvittää palvelujen jatkuva keskittäminen, joka vie hyvän elämän eväitä nimenomaan maaseudulta.

Esimerkki löytyy läheltä. ”Täällä lopetettiin sata vuotta toiminut koulu, jossa oli 62 oppilasta. Kyläläiset keräsivät kahteen kolmeen kertaan nimiä koulunsa puolesta. Koulun lopettajaistilaisuudessa oli aika surkea tunnelma.”

Kaupunkien voittoja

Nuorena miehenä Luoma joutui itse muuttamaan kaupunkiin ja jättämään satunnaiset hanttihommat taakseen. Hän muistaa hyvin, miten 60-luvun alun sanomalehdissä uutisoitiin kaupunkien väkiluvun kasvusta suurina saavutuksina.

”Mikä voitto se oli, kun ihmisten piti pakon edessä kotiseudulta lähteä. Minäkin olin yksi niistä, jotka eivät olisi millään lähteneet maalta.”

Romaanissaan Valtatie 13 Luoma kuvaa omakohtaisiin kokemuksiin perustuen nuoren miehen elämää työttömyystöissä.

Arvojärjestys muuttui

Luoma on usein miettinyt, olisiko hänestä tullut ilman kaupunkiin muuttoa kirjailija.

”Ensimmäisiä oivalluksia kaupungissa oli se, että siellä voisi luovalla henkisellä työlläkin pärjätä. Maalla miesten arvojärjestys perustui voimaan, piti jaksaa tehdä paljon ruumiillista työtä.”

Ura Lahdessa alkoi varastohommista, mutta pian lahjakas piirtäjä pääsi mainostoimistoon somistajaharjoittelijaksi.

Sittemmin Luoma työskenteli pitkään graafisena suunnittelijana Enson pakkaustehtaalla. Hän piirsi maalaishenkisiä kuvia esimerkiksi elintarvikepakkauksiin.

Esikoiskirja sotavangeista

Kirjailijan työ oli väikkynyt mielessä pitkään. Tahtoihminen päätti oppia niin hyväksi kirjoittajaksi kuin vain mahdollista.

Yksi käännekohta kirjailijan uralla oli soitto keskellä tavallista työpäivää. WSOY:n kirjallinen johtaja **Vilho Viksten** ilmoitti, että esikoisromaani on valmista tekstiä julkaistavaksi.

Kyse ei suinkaan ollut maalaiskomediasta.

Romaani Surman suo kuvaa venäläisten sotavankien riipaisevaa kohtaloa turvetyömaalla jatkosodan aikana.

Tämäkin tarina perustuu tositapahtumiin.

Luoma on kirjoittanut kaikkiaan kymmenen romaania. Ylihärmästä siirtolaiseksi Amerikkaan lähteneelle isoisälleen hän on omistanut teoksen Kuparitaivas, jonka taustalla on Rocklandin kaivos kuuluisine lakkoineen.

Kutkuttavaa draamaa

Maalaiskomediat pyörähtivät käyntiin TV2:ssa vuoden 1998 helmikuussa.

Sarjan osat Vain muutaman huijarin tähden, Peräkamaripojat, Mooseksen perintö sekä Turvetta ja timantteja ovat pyörineet kanavalla toistakymmentä vuotta.

Viimeksi miljoonayleisöjä on kerännyt Pirunpelto, jonka uudet jaksot alkavat loppuvuodesta.

Komiikan taitaja on ollut monena vuonna kesäteattereiden suosituin kirjailija. Esimerkiksi Tikkakoskella on nyt esitetty seitsemän kesää peräkkäin Luoman näytelmiä.

Evakkonäytelmä Pienet kukkivat kummut on puolestaan vetänyt tänä kesänä ennätysyleisön Karstulaan.

”Lapsesta lähtien kuuntelin äidin evakkojuttuja. Hän oli taitava kertoja. Aina kun äiti lopetti kertomisen, hän alkoi hyräillä sitä Pienet kukkivat kummut -kappaletta.”

Sota-ajan klassikosta tehtiin myös näytelmän tunnusmelodia.

Kyläläinen muiden joukossa

Pientilan poika Kyyjärveltä kokee saaneensa optimistisen elämänasenteen ja vahvan itsetunnon äidin perintönä.

Isä oli arvostettu pelimanni, taiteilijasielu, jonka viimeinen viulu on kirjailijan työhuoneessa kunniapaikalla.

Elämisen meininki oli Luoman lapsuudessa naapureiden kesken mutkatonta.

”Meilläkin oli välillä ukkoja tupa täynnä vetämässä tupakkia. Kylään ei tarvinnut käskeä.”

Vaikka kirjailija raivasi talon paikan korpeen, se ei tarkoittanut eristäytymistä. Hän haluaa olla kyläläinen muiden joukossa.

”Väitän, että television tulo muutti maaseutua. Kaikki alkoivat kököttää sen äärellä. Nyt on vähän huono omatunto, kun itse teen niitä tv-sarjoja.”

TARJA HALLA

Heikki Luoma säilyttää isänsä viulua yläkerran työhuoneessa kunniapaikalla.

Kirjailija on koonnut teoksensa hyllyyn tyttärensä lapsia varten.

Jatkokertomus Kuusniemen kunnasta alkaa

Kirjailija **Heikki Luoma** kirjoitti tositapahtumista alkunsa saaneen tv-sarjan Vain muutaman huijarin tähden myös romaaniksi.

Tarina Kuusniemeltä alkaa lehdessä tänään jatkokertomuksena.

Luoman lapsuudessa pitäjään tuli poikamiespappi, kuten romaanin Kuusniemellekin.

Oikeassa elämässä kirkon viereen sankarihautojen tuntumaan alettiin rakentaa ”törkeän rumasti” puusepänverstasta.

”Pappi teki valituksen tuomiokapituliin ja tuli hypänneeksi pitäjän mahtavien varpaille.”

Jälkeenpäin Luomalle selvisi pastorin kirjeestä, miksi yrittäjä sai rakennusluvan.

”Kuinka ollakaan, hän oli pitäjän rakennuslautakunnan puheenjohtaja.”

Pappia alettiin savustaa ulos pitäjästä. ”Pantiin sana kiertämään, että se joka menee kirkkoon, on papin puolella.”

”Muistan tunnelman, kun olin lähtiäisjumalanpalveluksessa. Pappi oli liikuttunut ja papin vaimo itki.”

Romaanissa on aineksia tositarinasta, mutta kirjailija johdattelee tapahtumia mielikuvituksensa ja oikeudentuntonsa mukaisesti.

Suhmurointi kunnallispolitiikassa ei ole kirjailijan mielestä muuttunut miksikään.

”Muutama vallanhimoinen ihminen pystyy pyörittämään koko hommaa, oli kyseessä iso kaupunki tai pikku kunta.”

”Asiat kerrotaan parhaassa mahdollisessa valossa. On liian vähän ihmisiä, jotka ottavat selvää asioista ja uskaltavat vastustaa älyttömiä päätöksiä.”

TARJA HALLA

Jatkokertomus alkaa sivulla 23.

HEIKKI LUOMA

Evakkojen ja siirtolaisten sukua

Heikki Luoma syntyi Kyyjärvellä 1944.

Useita evakkonäytelmiä kirjoittaneen Luoman juuret johtavat äidin puolelta Valkjärven pitäjään luovutetussa Karjalassa.

Kirjailijan isä syntyi siirtolaisperheen esikoisena Yhdysvalloissa. Romaani Kuparitaivas on omistettu Ylihärmästä kotoisin olleen isoisän muistolle.

Esikoisromaani Surman suo julkaistiin vuonna 1989.

Laajaan tuotantoon kuuluu tv-sarjojen käsikirjoituksia, näytelmiä, romaaneja ja kuunnelmia.